

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА АРХЕОЛОГІЇ, ЕТНОЛОГІЇ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету історії та
міжнародних відносин

/Віталій АНДРЕЙКО/

08.08.2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЗАКАРПАТТЯ

Рівень вищої освіти
Галузь знань
Спеціальність
Освітня програма
Статус дисципліни
Мова навчання

перший (бакалаврський)
03 Гуманітарні науки
034 Культурологія
Культурологія
обов'язкова
українська

Ужгород 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «**Культурна спадщина Закарпаття**» для здобувачів **першого (бакалаврського) рівня** вищої освіти галузі знань **03 Гуманітарні науки**, спеціальності **034 Культурологія**, освітньої програми «**Культурологія**».

Розробник: Ферков О. В., к.і.н., доцент кафедри археології, етнології та культурології ФІМВ

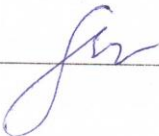
Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **археології, етнології та культурології**

протокол № 11 від «9» червня 2023 р.

Завідувач кафедри Надія КЕРЕЦМАН

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин

протокол № 8 від «30» червня 2023 р.

Голова науково-методичної комісії Світлана МИШКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	3	5
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 5	6	10
	Лекції:	
	32	8
	Практичні (семінарські):	
	12	4
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	0	0
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	46	78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Культурна спадщина Закарпаття**» є опанування слухачами упорядкованої системи актуальних знань про основні поняття і проблеми збереження культурної спадщини Закарпаття, розуміння обставин появи та історії функціонування конкретних, найбільш відомих об'єктів матеріальної культури Закарпаття, знайомство із актуальними дослідженнями та дискусіями стосовно проблематики курсу.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти загальних компетентностей (ЗК):

ЗК 2 – Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 6 – Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 12 - Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку

предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ФК - 2 Здатність визначати ступінь цінності та унікальності об'єктів культури у українському та міжнародному контекстах.

ФК - 4 Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо).

ФК - 9 Здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об'єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів.

ФК – 11 Здатність організувати культурні події, використовуючи сучасні методи та технології.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Культурна спадщина Закарпаття» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП): ОК 04 «Основи матеріальної культури», ОК 19 «Культура середньовічної Європи», ОК 24 «Культура Відродження», ОК 26 «Музейна справа», ОК 30 «Історичне зброєзнавство».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Культурна спадщина Закарпаття» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	
ПРН - 5	Збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо культурних явищ, подій та історико-культурних процесів.
ПРН -7	Розуміти чинники культурної динаміки, принципи періодизації культурних процесів, їх специфічні риси та характеристики
ПРН -13	Презентувати знання про культуру відповідно до спеціалізації представників різних професійних груп та здобувачів освіти.
ПРН - 14	Вести публічну дискусію та підтримувати діалог з питань української культури з фахівцями та нефахівцями

Очікувані результати навчання

ПРН - 5	Вміти збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо культурних явищ, подій та історико-культурних процесів.
ПРН - 2	Аналізувати, коментувати, узагальнювати, наукові та аналітичні тексти, дотичні до проблематики дисципліни.
ПРН - 7	Виокремлювати і розуміти чинники культурної динаміки, принципи періодизації культурних процесів, їх специфічні риси та характеристики
ПРН - 13	Володіти знаннями про культуру відповідно до спеціалізації представників різних професійних груп та здобувачів освіти.
ПРН - 14	Вміти вести публічну дискусію та підтримувати діалог з питань української культури з фахівцями та нефахівцями

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного (проміжного), підсумкового (семестрового) контролю.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю:

Поточний контроль – це оцінювання знань студента під час семінарських занять, самостійної роботи та активності студента на занятті.

Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни оцінюється за п'ятибальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та модуль. Одержаний результат переводиться у бали.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- Виступ з основного питання.
- Усна наукова доповідь.
- Доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
- Участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- Аналіз джерельної і монографічної літератури.
- Письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за модульні роботи є підставою допуску до підсумкової форми контролю – іспиту.

Форма модульного контролю:

Модульний контроль (МК) проводиться два рази за семестр, відповідно до графіка навчального процесу.

Контрольні заходи модульного контролю з навчальної дисципліни проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи модульного контролю проводяться у комбінованій формі: у вигляді тестування та письмових контрольних робіт. Вид контрольного заходу та методика урахування складових модульного контролю при визначенні оцінки за МК розробляється викладачам і затверджується кафедрою.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити індивідуальні завдання, реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

Студент, який з поважної причини не зміг з'явитися на модульний контроль за дозволом декана може складати пропущений модульний контроль з предмету.

Форма підсумкового семестрового контролю:

Система не передбачає обов'язкового семестрового екзамену для всіх студентів. Протягом навчального семестру студенти складають два модульні контролі під час тижнів, вільних від аудиторних занять, їх знання оцінюються у 100-бальній шкалі. Студенти, які за результатами модульних контролів здобули з навчальної дисципліни не менше від встановленої мінімальної кількості балів, атестуються із виставленням їм державної семестрової оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») відповідно до шкали переведення. Студенти, які атестовані з оцінкою «незадовільно» зобов'язані складати семестрові екзамени. Семестрові екзамени можуть також складати студенти, які бажають покращити оцінку, отриману за результатами модульних контролів. Оцінювання знань на екзаменах здійснюється у 100-бальній шкалі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6		30
5	5	5	5	5	5		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	6	30
Лабораторні заняття (допуск, виконання та захист)		
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні		
Письмове тестування при тематичному оцінюванні		
Презентація		
Реферат		
Есе		10
Модульна контрольна робота	1	60
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

При оцінюванні модульної контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань:

- а) оцінка “відмінно” ставиться за правильне виконання всіх завдань;
  - б) оцінка “добре” ставиться за виконання 75 % усіх завдань;
  - в) оцінка “задовільно” ставиться, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;
  - г) оцінка “незадовільно” ставиться, якщо завдань виконано менше від 50 %.
- Неявка на модульну контрольну роботу – 0 балів .

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Два теоретичні питання. Виконання завдання потребує повної аналітичної і змістовної відповіді, кожне питання оцінюється від 0 до 20 балів.

19-20 балів отримують студенти, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу.

17-18 отримують студенти, які в цілому розкрили теоретичне питання, однак не повно і допустивши деякі неточності. При цьому не використав на достатньому рівні обов'язкову літературу.

14 - 16 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки.

10 -13 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання.

5-9 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши більшість його окремих положень і допустивши при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми.

0-4 балів отримують студенти, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який: - всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; - вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; - засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;

- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; - вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи;

оцінку «добре» (82-89 балів, В) заслуговує здобувач, який: - повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально - програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; - має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу,

постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; - під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, C) заслуговує здобувач, який: - в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; - опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) заслуговує здобувач, який: 8 - знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; - виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; - ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; - допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який: - володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

оцінка «незадовільно» (0-35 балів, F) – виставляється здобувачу, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ.

Предмет, завдання курсу. Основна термінологія. Культурна спадщина. Культурні цінності. Матеріальна і нематеріальна культурна спадщина: сутність, значення, особливості. Сучасні уявлення і тенденції дослідження культурної спадщини. Підручникова та допоміжна література з курсу.

Тема 2. Інституційні та правові проблеми охорони культурної спадщини.

Законодавча та нормативно-правова база сфери охорони та використання культурної спадщини

Основи державної політики з питань культурної спадщини. Міжнародний досвід охорони культурної спадщини. Стратегія розвитку і збереження матеріальної і нематеріальної культурної спадщини України.

Тема 3. Історико-культурна спадщина Закарпаття як невід'ємна частина історії Карпатського регіону.

Сучасні проблеми охорони культурної спадщини Закарпаття та стратегія розвитку і збереження матеріальної і нематеріальної культурної спадщини краю.

Комплексні програми збереження і використання пам'яток культурної спадщини Закарпатської області у 2016-2020 рр. та стан їх виконання.

Тема 4. Археологічна спадщина Закарпаття

Особливості історичного розвитку краю. Археологічні пам'ятки – стоянки епохи давньої кам'яної доби або палеоліту (Королево, Рокосово, Малий Раковець). Пам'ятки середнього кам'яного віку (мезоліту) та неоліту. Перші поселення сільського типу (Заставне – Мала Гора, Рівне – Кішмезев). Етнокультурні зрушення доби пізнього неоліту (перша половина V тис. до н.е.), культури Полгар-Чесхолом. Перші укріплені поселення (Заставне-Ководомб). Пам'ятки доби міді. Культури Тисаполгар, Бодрогкерестур та баденської культури. Закарпаття – один із найпотужніших бронзоліварних осередків Карпатського басейну і Східної Європи.

Археологічні культури доби бронзи на Закарпатті: східнославацька курганна група і культура Ніршег, Отомань та Станово, культура Гава.

Укріплені городища доби заліза на території Закарпаття розпочалася (VIII ст. до н.е. – до рубежу нашої ери) – Арданово, Шелестово, Іршава). Поселення і поховання куштановицької культури. Проникнення кельтів на територію сучасного Закарпаття (носії культури ла Тен). Опідум Галліш-Ловачка біля м. Мукачева один з найбільших у Карпатському басейні торгово-економічних, політичних і культових центрів кельтських племен. Дакійське городище «Читаття» в смт Солотвино та укріплене поселення біля с. Мала Копаня.

Пам'ятки доби Великого переселення народів: військові поховання, могильники, кургани, тощо. Ранньослов'янські пам'ятки на Закарпатті – невеличкі поселення з квадратними житлами та ліпною керамікою (горщики, сковорідки) (Берегово – Моріц Лаз, Дідово) та тілопальними урновими похованнями (Ужгород – Галагов). Слов'янські пам'ятки VIII-IX ст. (гончарна кераміка і поховання під курганним насипом (Червеньово).

Пам'ятки давньоугорських племен (кін. IX – X ст. н.е) – інгумаційні могильники (Чома, Берегово, Свалява), випадкові знахідки (Нижні Ворота), скарби арабських дирхемів (околиці Хуста) та поселення.

Тема 5. Пам'ятники архітектури і містобудування Закарпаття.

Замки на території Закарпаття (12 замків ?) – пам'ятками середньовічної і ранньомодерної архітектури. Невицький замок (XII- XIII ст.). Руїни замку «Канків» у Виноградіві. Унікальність Королівського замку „Нялаб” (XII-XVII століття). Ужгородський замок. Середнянський замок. Мукачівський замок Паланок. Чинадіївський замок-палац. Хустський замок.

Монастирі на території Закарпаття (нині діє понад 30 монастирів). Чоловічий монастир о. василіян в с. Малий Березний (1656 р.), де збудовано Хресну Дорогу, Мукачівський православний жіночий монастир. Православні монастирі Хустщини: Липчанський, Нанківський, Боронянський, Городилівський, Драгівський, Копашнівський, Колесарівський.

Середньовічні кам'яні церкви Закарпаття. Реформатська церква Тячева (заснована у XII ст.), храм Горянська ротунда, у с. Батфа, Сюрте, Паладь Комарівці.

Дерев'яні церкви. П'ять стилів: лемківський, бойківський, гуцульський, бароковий та готичний. Дерев'яні храми – Миколаївський у с. Гусний (1655 р.), у с. Вишка (1700 р.), Покровський у с. Кострина (1761 р.), Предтечевський у с. Сухий (1769 р.), Василівський у с. Сіль (1777 р.), Миколаївський у с. Черногорова (1794 р.) та Ганичі у с. Буківцево (1791 р.), Михайлівська церква і дзвіниця в с. Дешковиця (17 ст.), Миколаївська церква

та дзвіниця в с. Подобовець (побудована в 1751 р., Введенська церква (1759 р.) у с. Розтока (збереглися фрагменти іконостаса XVII ст., та ікона Благовіщення 1709 р.), церква Різдва (1780 р.) в с. Пилипець, Миколаївська церква і дзвіниця в с. Присліп, Святодухівська церква та дзвіниця в с. Колочава, дерев'яна Введенська церква і дзвіниця 1809 р. у с. Торун, Покровська церква і дзвіниця XVIII - XIX ст. у с. Синевірська Поляна, дерев'яна церква в с. Вільховиця. Миколаївська церква XVI ст. у с. Колодному, Миколаївська церква – в с. Нова Апша та Михайлівська – в с. Нересниця (XVIII ст.). Церква св. Миколи Чудотворця у с. Данилово (1779 р.), Михайлівська церква і дзвіниця, у с. Крайниково (1666–1668 р.), церква св. Параскеви у с. Олександрівка (1751 р.), церква св. Миколи Чудотворця у с. Сокирниця (1703 р.).

Руїни чотирьох укріплень (замків ?) на території Берегівського району: Мале Мукачево (перша згадка відноситься до 1317 р.) – на території села Гут (Гараздівка), Озерний замок розташований на заході села Деда (Дідово), Боржавський – на півдні села Вари (200 м. від угорського кордону, поблизу злиття річки Боржава з Тисою) та замок Мінта – на східній околиці села Квасово (перші згадки про нього датуються 1390 р.). Городище - пам'ятка древніх поселень слов'ян (сmt Кольчино, Мукачівського району)

Пам'ятки містобудування та архітектури місцевого значення XIX ст.

Історичні будівлі XX ст.

Тема 6. Пам'ятки історії, палацового будівництва та монументального мистецтва

Історичні будівлі як пам'ятки палацового будівництва : ансамбль споруд “Графського двору” Бетлена-Ракоці (1629 р.) у м. Берегово, францисканський монастир у м. Виноградово, палац Перені у м. Виноградово, палац Ракоці у м. Мукачево, палац-фортеція Текелі у сmt. Довге, Імстичівський монастир (18 ст.). Мисливський палац Шенборнів у сmt. Чинадієво (XIX ст.)

Пам'ятки монументального мистецтва національного значення та їх доля після декомунізації.

Вузькоколійна залізниця Берегово – Кушниця (поч. будівництва 1911 р.)

Водяна кузня “Гамора” у селі Лисичево.

Музей лісу і сплаву у с. Синевир.

Лінія Арпада – частини оборонної споруди Другої світової війни.

Пам'ятки історії місцевого значення. Могили, меморіальні дошки, місця поховань.

Пам'ятки монументального мистецтва місцевого значення. Втрачені пам'ятки історії місцевого значення.

Тема 7. Нематеріальна культурна спадщина Закарпаття

Поняття «нематеріальна культурна спадщина». Елементи нематеріальної культурної спадщини. Алгоритм виявлення. Значення збереження нематеріальної культурної спадщини народів та етнічних груп.

Нематеріальна культурна спадщина національних меншин Закарпаття: німців, румунів, угорців, ромів та ін. Заходи, спрямовані на збереження та популяризацію нематеріальної культурної спадщини на Закарпатті. Фестивалі, конкурси, обласні свята. Місцевий перелік елементів нематеріальної культурної спадщини: петрівські субітки села Вишка Великоберезнянського району, хижанська свальба села Хижа Виноградівського району, художнє перебірне ткацтво села Черна Виноградівського району, різьба по дереву села Нове Село Виноградівського району, великоберезьке перебірно-човникове та мереживне ткацтво Берегівського району, ковальське мистецтво села Лисичово Іршавського району, народні казки Закарпаття. Мереживне ткацтво (Великі Береги та Кідьош), Народне музикування. Вовноткацтво Гуцульщини. Колочанська ріплянка.

Національний перелік нематеріальної культурної спадщини України. Гуцульська бриндза, ізяньське лозоплетіння, закарпатський сливовий леквар. Музей леквару в с. Ботар.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				Кількість годин			
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	пр	с.р.		л	с	с.р.
Змістовий модуль I.								
Тема 1. Вступ.	8	2		6	12	2		10
Тема 2. Інституційні та правові проблеми охорони культурної спадщини	12	4	2	6	10			10
Тема 3. Історико-культурна спадщина Закарпаття як невід'ємна частина історії Карпатського регіону.	10	2	2	6	12	2		10
Тема 4. Археологічна спадщина Закарпаття	16	6	2	8	14	2		12
Тема 5. Пам'ятники архітектури і містобудування Закарпаття.	14	6	2	6	14		2	12
Тема 6. Пам'ятки історії, палацового будівництва та монументального мистецтва	14	6	2	6	14		2	12
Тема 7. Нематеріальна культурна спадщина Закарпаття	16	6	2	8	14	2		12
Усього годин:	90	32	12	46	90	8	4	78

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
		1	Інституційні та правові проблеми охорони культурної спадщини
2	Історико-культурна спадщина Закарпаття як невід'ємна частина історії Карпатського регіону.	2	
3	Археологічна спадщина Закарпаття	2	
4	Пам'ятники архітектури і містобудування Закарпаття.	2	2
5	Пам'ятки історії, палацового будівництва та монументального мистецтва	2	2
6	Нематеріальна культурна спадщина Закарпаття	2	
Разом		12	4

6.4. Самостійна робота

1. Вітчизняне законодавство про охорону культурної спадщини.
2. Міжнародне законодавство про охорону культурної спадщини.
3. Етапи формування історико-культурної спадщини Закарпаття.
4. Пам'ятки археології доби палеоліту на Закарпатті.
5. Пам'ятки археології доби неоліту та енеоліту на Закарпатті.
6. Пам'ятки археології доби заліза на Закарпатті.
7. Пам'ятки археології Середньовіччя та раннього нового часу на Закарпатті.
8. Середньовічні кам'яні церкви Закарпаття.
9. Пам'ятки історії XIX ст. на території Закарпаття.
10. Пам'ятки історії XX ст. на території Закарпаття.
11. Заходи, спрямовані на популяризацію нематеріальної культурної спадщини Закарпаття.
12. Нематеріальна культурна спадщина національних меншин Закарпаття.

6.5. Питання для модульного і підсумкового семестрового контролю

1. Предмет, завдання курсу. Основна термінологія.
2. Сучасні уявлення і тенденції дослідження культурної спадщини.
3. Інституційні та правові проблеми охорони культурної спадщини
4. Основи державної політики з питань культурної спадщини.
5. Історико-культурна спадщина Закарпаття як невід'ємна частина історії Карпатського регіону.
6. Сучасні проблеми охорони культурної спадщини Закарпаття та стратегія розвитку і збереження матеріальної і нематеріальної культурної спадщини краю.
7. Археологічні пам'ятки епохи палеоліту, мезоліт та неоліту на Закарпатті.
8. Археологічні пам'ятки доби міді та бронзи на Закарпатті.
9. Пам'ятки куштановицької культури.
10. Опідум Галліш-Ловачка біля м. Мукачева.
11. Дакійське городище «Читаття» в смт Солотвино та укріплене поселення біля с. Мала Копаня.
12. Слов'янські пам'ятки на Закарпатті.
13. Пам'ятки давньоугорських племен.
14. Пам'ятники архітектури і містобудування Закарпаття: загальна характеристика.
15. Замки на території Закарпаття.
16. Невицький та Ужгородський замки.
17. Середнянський замок.
18. Замок Паланок.
19. Замки Виноградівщини.
20. Монастирі на території Закарпаття.
21. Середньовічні кам'яні церкви Закарпаття.
22. Дерев'яні церкви.
23. Пам'ятки містобудування та архітектури місцевого значення XIX ст.
24. Пам'ятки палацового будівництва XVII – XVIII ст.

25. Історичні будівлі ХХ ст.
26. Пам'ятки історії, палацового будівництва та монументального мистецтва: загальна характеристика.
27. Пам'ятки монументального мистецтва національного значення та їх доля після декомунізації.
28. Пам'ятки історії місцевого значення.
29. Пам'ятки монументального мистецтва місцевого значення.
30. Нематеріальна культурна спадщина Закарпаття: загальна характеристика.
31. Нематеріальна культурна спадщина національних меншин Закарпаття.
32. Заходи, спрямовані на збереження та популяризацію нематеріальної культурної спадщини на Закарпатті.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: мультимедійний проектор.

Обладнання: карти, альбоми, взірці прикладного та ужиткового мистецтва.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Європейська конвенція про охорону археологічної спадщини (переглянута) від 16 січня 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_150#Text (дата звернення: 15.11.2021 р.).
2. Європейська культурна конвенція від 24 лютого 1954 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_213#Text (дата звернення: 15.11.2021 р.).
3. Кобаль, Йосип. Ужгород відомий і невідомий. Львів, Світ, 2003. 194 с.
4. Навчальний посібник / П. В. Вербицька, І. І. Гнідик, О. М. Годованська, Ю. М. Курдина, А. З. Салюк. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2022. 148 с.
5. Про внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини» щодо збереження пам'яток культурної спадщини, включених до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО : Закон України від 19 червня 2018 р. № 2457-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2457-19> (дата звернення: 19.11.2021 р.).
6. Про охорону археологічної спадщини: Закон України від 18.03.2004 р. № 1626-IV. Дата оновлення: 12.12.2012 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 26, ст. 361. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15#Text> (дата звернення: 10.11.2021 р.).
7. Про охорону і використання пам'яток історії та культури : Закон Української РСР від 13 липня 1978 р. № 3600-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3600-09> (дата звернення: 11.11.2021 р.).
8. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 р. № 1805-III. Дата оновлення: 24.07.2021 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, №

39, с. 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 10.11.2021 р.).

9. Середньовічні церкви від Тиси до Карпат. Шляхами середньовічних церков у Саболчському та Березькому краях і на Закарпатті. Т.2. ред.. Коллар Т. Нідельгаза, 2013.
10. Сирохман М. Втрачені церкви Закарпаття. Київ, 2021. 332 с.
11. Федака С. Ужгород крізь віки. Ужгород: Патент, 2010. 295 с.
12. Філіп Л. Ужгород. Рідне місто моє. Ужгород, 2021. 402 с.

Додаткові:

13. Deschmann Alajos. Kárpátalja műemlékei. Budapest, 1990.
14. Доба Другетів. Нотатки до політичної, соціокультурної та духовної історії Закарпаття Середньовіччя та раннього нового часу : колект.монографія / З.Борбель, В.Женюч, М.Жиленко, С.Ленчіш, І.Міськов, І.Прохненко, О.Ферков, К.-Ш. Ферков; упоряд. О.Ферков; ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Факультет історії та міжнародних відносин. Ужгород : Вид-во «РІК-У », 2021.
15. Задоржний В., Кундрат Ю. Курс історії української культури (IX – початок XXI ст.): навчальний посібник для студентів україністів. Ужгород: Гражда, 2009.
16. Заремба С. Українське товариство охорони пам'яток історії та культури (Історичний нарис). К., 1998.
17. Історія міст і сіл УРСР. У 26 т. (Голова Головної редколегії Тронько П.Т.). Закарпатська область. К., 1969.
18. Котигорошко в. Г. Верхнє Потисся в давнину. 1 000 000 років тому - X сторіччя н.е. Ужгород: Карпати, 2008. 432 с.
19. Нариси історії Закарпаття: У 3 т. Ужгород, 1993. Т.І. (З найдавніших часів до 1918 року); Ужгород, 1995. Т.ІІ. (1918-1945). Відповідальний редактор і керівник авторського колективу І.Гранчак; Ужгород, 2003. Т.ІІІ. (1946-1991).
20. Небесник І. Художня освіта на Закарпатті у ХХ столітті. Ужгород: Закарпаття. 2000. 166с.
21. Пекар А. Нариси історії церкви Закарпаття: У 2 т. Рим-Львів, 1997.
22. Пеняк П. Цехи і цехове ремесло Закарпаття. Ужгород, 2005.
23. Пеняк С. Ранньослов'янське і давньоруське населення Закарпаття VI-XIII ст. К., 1980.
24. Пеняк, Павло. Розкопки замкової церкви Ужгорода. Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. Вип.14, Львів, 2010. с. 345-353.
25. Приймич М. Церковне професійне малярство Закарпаття другої половини XVIII – першої половини ХХ ст.: народна традиція, візантійська канонічність та впливи західноєвропейського мистецтва. Ужгород, 2012.
26. Прохненко І.А. Дослідження давньої історії Закарпаття вченими УжНУ. //Carpatica - Карпатика. Ужгород, 2001. Вип.8.
27. Тиводар М.П. Етнографія Закарпаття. Історико-етнографічний нарис. Ужгород: Гранда, 2011. 416 с.
28. Федака, Сергій. Ужгород крізь віки: нариси з історії Ужгорода. Ужгород, Патент. 2010. 295 с.

29. Федака,Сергій. Населені пункти і райони Закарпаття: Історично-географічний довідник, Ліра, Ужгород, 2014. 264 с.
30. Ферков О., Мойжес В. Історія середньовічного монастиря ордену св. Домініка в Берегові: сучасні проблеми та перспективи дослідження. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», № 1 (42) (2020), С.127-136.
31. Ферков Оксана. Гуменянсько-ужгородський єзуїтський колегіум: від заснування до ліквідації Товариства Ісуса (1613–1773). *Natio erudita: Školstvo v konfesionálnom prostredí na Slovensku v minulosti. Orientalia et Occidentalia. Vol. 24.* Kosice: Dobrá kniha, 2019. С. 121-139.

Інтернет ресурси

Втрачені церкви Закарпаття. База даних <https://crptarchitect.org/>
Нематеріальна культурна спадщина України. URL:
http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245154362&cat_id=245154164
(дата звернення: 19.11.2021 р.)
http://www.transcarpathiatour.com.ua/lekvar_hall
<https://uccs.org.ua/novyny/tradytsiia-lozopletinnia-v-s-iza-khustskoho-rajonu/>
<https://uccs.org.ua/novyny/slyvovyj-lekvar-tradytsiia-pryhotuvannia-ta-kultura-spozhyvannia-na-zakarpatti/>
<https://nks.zakfolkcenter.info/>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами Додаток
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від « ___ » _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами Додаток
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від « ___ » _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами Додаток
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від « ___ » _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами Додаток
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від « ___ » _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами Додаток
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від « ___ » _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)